

Enes Quien

Akademija likovnih umjetnosti
Sveučilišta u Zagrebu

Academy of Fine Arts
University of Zagreb

Ilica 85
Zagreb, Hrvatska

enes.quien@yahoo.com

orcid.org/0000-0002-43-09-4401

Pregledni rad
Subject review

UDK / UDC:
73 Hotko, D. M.

DOI:
10.17685/Peristil.62.7

Primljeno / Received:
14. 9. 2019.

Prihvaćeno / Accepted:
30. 12. 2019.

Davorin Hotko

– prilog poznavanju kiparskog opusa

Davorin Hotko
– a Contribution to the Sculptural Oeuvre

APSTRAKT

Hrvatski kipar Davorin Martin Hotko (Zagreb, 1890. – Zagreb, 1962.) zanemarena je umjetnička osobnost o čijem se životu malo zna, a kiparski opus nije dovoljno istražen i valoriziran. Hotko je vrstan portretist kao i njegov profesor Rudolf Valdec, realist. U Gliptoteci Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti sačuvana su samo četiri njegova djela dok su ostali radovi uništeni 1986. godine. U Arhivu za likovne umjetnosti HAZU osim oskudne biografije, nalaze se fotografije njegovih radova koji više ne postoje. Desetak skulptura dio su obiteljske ostavštine. Hotko je poučavao kiparstvo u Obrtnoj školi u Zagrebu.

KLJUČNE RIJEČI

kiparstvo, Davorin Martin Hotko, Rudolf Valdec, realizam, portreti, spomenik, profesor modeliranja, škola primijenjene umjetnosti

ABSTRACT

The artistic personality of Croatian sculptor Davorin Martin Hotko (Zagreb, 1890 – Zagreb, 1962) has long been neglected, as information on his life is scarce and his sculptural oeuvre remains understudied and underassessed. Hotko was an excellent sculptor of portraits, as was his teacher Rudolf Valdec, himself a Realist. The Glyptothèque of the Croatian Academy of Sciences and Arts preserves only four Hotko's sculptures, while other works were destroyed in 1986. Apart from a short biography, the Fine Arts Archives of the Croatian Academy of Sciences and Arts holds photographs of the sculptor's lost works, while some ten sculptures belong to his family estate. Hotko taught sculpture in the Zagreb School of Crafts.

KEYWORDS

sculpture, Davorin Martin Hotko, Rudolf Valdec, Realism, portraits, monument, Professor of Modelling, School of Applied Arts

Što je pisano o Hotku

Davorin Martin Hotko malo je prisutan u hrvatskoj povijesti umjetnosti. Antonija Tkalčić-Koščević u knjizi *Sjećanja na prve generacije Umjetničke akademije u Zagrebu* spominje ga u poglavlju *Uspomene na Rudu Valdeca i prvih deset godina Umjetničke škole*.¹ Tonko Maroević u tekstu *Kiparstvo u 19. i 20. stoljeću* u katalogu izložbe *Tisuću godina hrvatskog kiparstva* navodi kipare koji su preživjeli Prvi i Drugi svjetski rat: Joza Turkalj, Davorin Hotko, Vojta Braniš, Ivan Mirković, Frane Cota, Julije Čikoš Sesija, Robert Jean Ivanović, Mihajlo Živić, Emil Bohutinski, Marijan Matijević, Vinko Matković, Dragutin Filipović, Andrija Krstulović te tragično preminuli Ivan Lozica.² Kratki pasus posvećuje mu Grgo Gamulin u knjizi *Hrvatsko kiparstvo XIX. i XX. stoljeća* u poglavlju *Kipari proljetnog salona i njegova vremena*. Smatra da su „kipari Proljetnog salona samo malen i nebitan dio hrvatskog kiparstva toga vremena, jer oni koji su pripadali tradiciji, tj. *Ladi*, predstavljali su još uvijek jednu od bitnih i živih linija: s Robertom Frangeš-Mihanovićem (kojega nastavlja Robert Jean-Ivanović) i Rudolfom Valdecem (kojeg nastavlja Davorin Hotko)”. Za Hotka piše da je „umjetnik karakteristična puta: učenik Obrtne škole i Više škole za umjetnost i umjetni obrt, koji se vraća na svoje polazište: u Obrtnu školu kao nastavnik, da bi, dugim radom u mnogim tehnikama, bio pripadnikom one čvrste ‘pozadine’ zagrebačke kiparske škole koja je djelovala i pedagoški i stvaralački, te u širokim razmjerima odražavala i umijeće modeliranja i raznih vrsta umjetnog obrta. Rođen u Zagrebu 1890., gdje je i umro 1962., završio je školovanje 1912., a zatim je proveo tri semestra kod prof. Rausena³ na Akademiji u Bruxellesu. U dva je navrata radio s prof. Rudolfom Valdecem: prije rata na dekorativnom ukrasu interijera Sveučilišne knjižnice, i ponovo nakon povratka iz ruskog zarobljeništva 1919. godine”. Prvi put Hotko izlaže 1920. na izložbi *Lade*, zatim na V. jugoslavenskoj umjetničkoj izložbi u Beogradu 1922. godine. U kritici se spominju njegova djela *Plivač*, *Portret Z. P.*, a osobito je poznat *Portret gđe O. H.*, izložen na izložbi *Pola vijeka hrvatske umjetnosti*.⁴ Kratki tekst o kiparu Davorinu Hotku nalazi se u Enciklopediji hrvatske umjetnosti,⁵ a u Hrvatskom biografskom leksikonu je tekst Višnje Flego.⁶

Jedino medijsko predstavljanje zagrebačkoga kipara članak je koji glasi: „Hotko Davorin Martin, rođ. 1890. u Zagrebu. Svršivši obrtnu školu,

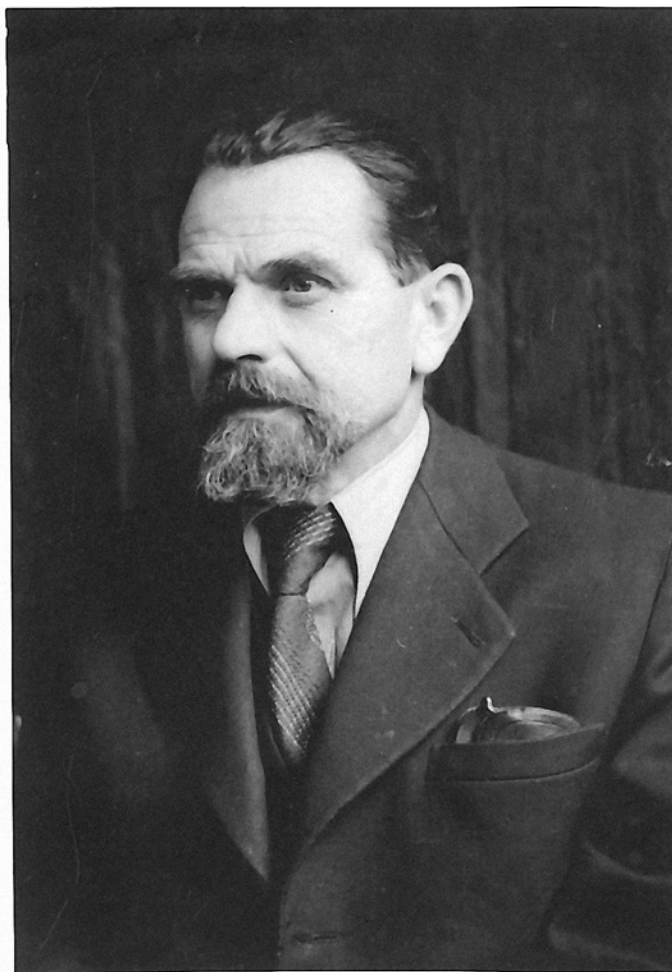
izobrazbu je nastavio na Privremenoj Višoj školi za umjetnost i umjetni obrt. Za vrijeme rata prošao je Rusiju ne zapašajući svoju struku, radeći u tehničarima drva. Ovaj talent je mnogo radio u ateljeu R. Valdeca te smo ga imali prilike upoznati na izložbama Lade, kao vrsnoga portretistu. Hotko je jedan od naših najdarovitijih kipara, koji će tek da razvije svoje sposobnosti budući to prije nije bilo moguće radi teških životnih okolnosti. U Rusiji je dulje vrijeme bio zarobljen, te je izrađivao razne reljefe u drvu. Sada je nastavnik na kr. Obrtničkoj školi u Zagrebu, gdje marljivo radi i napreduje.”⁷ Prve godine profesure na Kraljevskoj privremenoj višoj školi za umjetnost i umjetnički obrt (1907.) Rudolf Valdec dobiva četiri studenta (Ferdo Ćus, Davorin Martin Hotko, Ferdinand Ivanjšćak i Ludmila Wodsedalek/Mila Vod). Tu su bile i Gita Nušić i Antonija Tkalčić-Koščević. Radile su se studije po prirodi i anatomske studije. Naručene poslove Valdec je dijelio sa svojim učenicima. Za *Protivinsku restauraciju* radio je svu dekorativnu plastiku, a 1910. godine figure i arhitektonsku skulpturalnu dekoraciju na sjeveroistočnom balkonu kuće Kohn-Hass na uglu Svačićeva trga i Kumičićeve ulice. Kuću uglednog trgovca Salamona Kohna projektirao je arhitekt Victor Gross u secesijskom stilu.⁸ Nakon što je kuća izgrađena, arhitektonski ured poziva Valdeca da, po dogovoru s naručiteljem, bez ugovora, izvede skulpturalnu dekoraciju na građevini. Valdec, sa svojim studentima Antonijom Tkalčić-Koščević, Milom Vod, Gitom Nušić (kćeri srpskog komediografa Branislava Nušića), Ferdom Ćusom i Davorinom Hotkom radi skulpturalnu dekoraciju na ogradama balkona prvog i drugog kata. Ćus radi dvanaest sova raspoređenih po nišama balkonskih vijenaca, oblikujući ih s velikim očima u obliku cvjetova. Godinu dana poslije motiv sove u većim dimenzijama ponoviti će na akroteriju Sveučilišne knjižnice, koju je projektirao Rudolf Lubinski. Antonija Tkalčić-Koščević, Gita Nušić i Mila Vod izrađuju žabe guštere s dekorativnim plodovima na kapitelima stupova i asistiraju na realizaciji okolne vegetabilne ornamentike. Sam Valdec izrađuje orla i reljefe s likovima djevojaka na zidu prizemlja, pri čemu mu je asistirao Davorin Hotko.⁹ U veljači 1911. započela je gradnja Sveučilišne knjižnice. Okupila je sve obrazovane i sposobne umjetnike i obrtnike iz Obrtne škole, a preko profesora Valdeca i njegove studente kiparstva, Ferdu Ćusa i Milu Vod. Iz ugovora se vidi da škola suraduje na izgradnji i ukrašavanju nove knjižnice i da je voljna preuzeti izradu

„raznih ukrasnih radnja od bronzne” (ornament na mramornoj oplati u glavnom ulazu, glavice), sove na stupovima atrija i vestibula, ornament na svim vratima u atriju, itd. – gatre, kazalnik sata.¹⁰ Ferdo Ćus izradio je kipove sova na četirima akroterijima knjižnice, a Mila Vod sve dječje likove u interijeru. Davorin Hotko pomaže Valdecu pri oblikovanju, lijevanju u umjetni kamen i postavljanju figura na zabatu južnoga pročelja. Radio je na knjižnici sav kiparski posao, počevši od najmanjega lista akantusa na stupovima i supraportama do velikih bakrenih sova na krovu zgrade.

Životopis

Kao polazišna točka za rekonstrukciju Hotkova života i djela poslužili su dokumenti koji se čuvaju u Gliptoteci HAZU u Zagrebu. Radi se o dvama dokumentima pisanim pisačim strojem na koje se kipar potpisao. Sačuvana su četiri fascikla s reprodukcijama i fascikl s člancima u kojima je zapisana kipareva biografija.¹¹

Davorin Martin Hotko (sl. 1) rođen je 12. studenoga 1890. godine u Zagrebu kao izvanbračni sin seoske žene Ane Hotko, kućne pomoćnice Hotkova biološkog oca, dr. Ivana Stožira.¹² Hotko je imao dvije sestre, Ivanku i Doru Stožir. Sestre nisu imale djecu, pa su sve oporučno ostavile bratu. Hotko se oženio Irenom Treppo s kojom je imao sina Davorina.¹³ Boravio je na studijskom putovanju u Parizu (1913.), dva puta u Italiji (Rim, Napulj, Pompeji i Venecija), u Beču i Münchenu. Vratio se sa studija u Bruxellesu u Zagreb s ciljem da skupi sredstva za daljnji studij u inozemstvu, no zatekao ga je Prvi svjetski rat. Bio je mobiliziran 1. veljače 1915. godine i poslan na rusko bojište, gdje je zarobljen 19. svibnja 1915. godine. U logoru Torkoje proveo je godinu dana i obolio od tifusa, malarije i dizenterije. Oporavivši se, dobio je namještenje u Saratovu na ortopedijskom institutu. Godine 1917. zatekla ga je revolucija, ali nastavio je raditi sve do povratka u Zagreb 12. ožujka 1919. godine kada ponovno honorarno radi u atelijeru profesora Rudolfa Valdeca. Godine 1921. dobiva stalno namještenje na kiparskom odjelu Državne obrtne škole kao nastavnik modeliranja gdje radi do umirovljenja. Izlaže s umjetničkim društvom *Lada* u Zagrebu 1920. godine. Radi portrete i figuralnu plastiku u kamenu i bronci. Član je udruženja *Lada* i ULUH-a. Radi uglavnom portrete, ali i manje figuralne kompozicije, u kojima se zanosi klasičnim uzorima. Nakon oslobođenja, pod dojmom nove tematike, pokušava se približiti

1 Davorin Martin Hotko

Davorin Martin Hotko

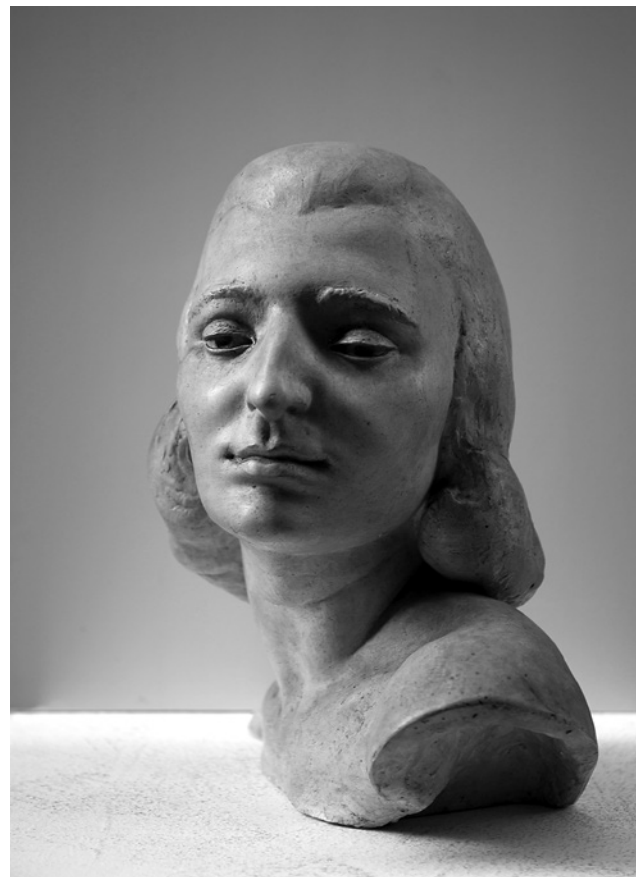
realističkoj metodi. Najčešće radi u kamenu i povremeno u bronci. U poraću radi većinom portrete i veća poprsja za spomenike Aleksandra I. na Knežiji u Bosni, Kupinovu kraj Bjelovara, Petru I. u Dardi (Baranja) i za gimnaziju u Požegi, zatim četiri velike figure na pročelju I. Ar. B. na Sušaku koje je dobio na temelju natječaja. Izveo je, po skici Rudolfa Valdeca, nadgrobnni spomenik obitelji Tomić na beogradskom groblju. Nastojao je što više usavršiti tehnike. Prijateljevao je s kolegama kiparima Franom Kršinićem i Josipom Poljanom. Izlagao je više puta u Zagrebu, u Osijeku i Rijeci. Umro je 18. listopada 1962. u Zagrebu.

Školovanje

Hotko je u Zagrebu 1902. godine završio šesti razred osnovne škole i upisuje Kraljevsku zemaljsku mušku obrtnu školu u Zagrebu gdje se upoznaje s kiparskom strukom. Završava četiri razreda te od 1912. pohađa Višu školu za umjetnost i umjetnički obrt u Zagrebu. Sredstva za školovanje stjecao je sam svojim radom. Nakon položenih ispita ostaje još godinu dana u istoj školi kao vježbenik te uz Valdeca izrađuje ornamentalne ukrase za interijer nove knjižnice u Zagrebu. Ta zarada omogućila mu je daljnji jednogodišnji studij u Bruxellesu 1913. godine na Académie Royale des Beaux-Arts et Ecole des Arts Décoratifs kod profesora Rousseaua. Na natječaju koncem školske godine dobio je izvanredno pismeno priznanje za svoj rad. U Arhivu Akademije likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu među personalnim dosjeima nalazi se i Hotkov. Iz Glavnog imenika vidi se da je u I. tečaj kiparskog odjela školske godine 1907./8. u prvom polugodištu bilo upisano deset studenata (osam javnih i dva hospitantata), dok ih je u drugom polugodištu osam (hospitantata nema). Te godine poučavali su: modeliranje po naravi (glava) i modeliranje po naravi (akt) Robert Frangeš Mihanović; risanje akta kod rasvjete Bela Čikoš Sesija; ornamentalno i dekorativno modeliranje u prvom polugodištu Frangeš Mihanović, u drugom Rudolf Valdec; anatomiju i proporcije tijela u prvom polugodištu Čikoš Sesija, u drugom Valdec; povijest umjetnosti i oblike umjetnosti Branko Šenoa. Na temelju ocjena u imeniku (ocjena dobar za sve predmete osim za kompoziciju i povijest umjetnosti) može se zaključiti da je bio prosječan student. Marljivost i vladanje bilo mu je uvijek pohvalno.

Portreti

Portreti, iako malobrojni, dominantna su tema u Hotkovu opusu. Portretirao je po narudžbi, ali smatrajući kiparenje intimnim, a ne društvenim činom, više je portreta bliskih osoba, članova obitelji, supruge i sina. Uvijek modelira realistički,

- 2 Davorin Hotko, *Portret gospode Cvjete Praunsperger-Grospić*, sadra, 39 × 39 × 23 cm, Gliptoteka HAZU, G-MZ-103 (foto: CCN-images, Sandro Đukić)

Davorin Hotko, *Portrait of Mrs Cvjeta Praunsperger-Grospić*, gypsum, 39 × 39 × 23 cm, Zagreb, Glyptothèque of the Croatian Academy of Sciences and Arts, G-MZ-103 (photo: CCN-images, Sandro Đukić)

zanatski, školski, akademski, onako kako je učio i naučio studirajući kod Rudolfa Valdeca, koji je prenosio na svoje studente takav stav jer je i sam bio vrstan kipar realizma, što je usvojio od svoga profesora Syriusa Eberlea na Münchenskoj Akademiji. Poput svoga profesora Valdeca Hotko se odlikuje preciznošću i deskriptivnošću u svakom detalju.

Portret gospođe Cvjete Praunsperger-Grospić (sl. 2) iz Gliptoteke precizno je realistički modeliran, sjetnog pogleda, zamišljene i zabačene glave u stranu. To je psihološki portret, primjeren dobi, kontemplativnog karaktera.

Glava djevojčice iz 1938. godine (sl. 3) izlagana je na Prvoj izložbi hrvatskih umjetnika u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj u studenom 1941. godine.¹⁴ Za razliku od prethodnog portreta, ovdje primjećujemo mladenaštvo, živost, vitalnost uzdignutog pogleda, vedrinu i osmijeh mlade osobe. Mladenaštvo je prisutno u tretmanu kose, živosti i svježini tvari, koja živo uokviruje djevojačko lice. Kod obaju portreta frizura i napetost kože stilski su slično tretirane, ali primjereno dobi i karakteru.

Godinu poslije Hotko u kararskom mramoru klesao *Portret djevojčice* (sl. 4), vjerojatno po narudžbi roditelja, ali nemamo podatke o kome se radi. Kipar se koristi kvalitetom i „prozračnošću” mramora da bi poput kasnog, manirističkog Michelangela, ili iz njega deriviranog Rodina, izveo portret u kontrastu potpuno polirane površine lica, kose i vrata i zadržane hrapave površine na izgled nedovršenog poprsja. Lice djevojčice smireno je, s blagim osmijehom. Zaustavljenost u trenutku posebno je uvjerljiva na očima i na sveukupnosti geste. Pogled je na djetinji način usmjeren prema naprijed, no blago spušten. Zamišljeno je to mlado lice, bez određenog cilja, kao rezultat dječje spontanosti.

- 3 Davorin Hotko, *Glava djevojčice*, 1938., sadra, 36 × 21 × 23 cm, Gliptoteka HAZU, G-MZ-102 (foto: CCN-images, S. Đukić)

Davorin Hotko, *Head of a Girl*, 1938, gypsum, 36 × 21 × 23 cm, Zagreb, Glyptotheque of the Croatian Academy of Sciences and Arts, G-MZ-102 (photo: CCN-images, S. Đukić)

- 4 Davorin Hotko, *Portret djevojčice*, 1939., kamen, 40 × 30 × 30 cm, privatno vlasništvo (foto: arhiv obitelji Hotko)

Davorin Hotko, *Portrait of a Girl*, 1939, stone, 40 × 30 × 30 cm, private collection (photo: Hotko family archives)

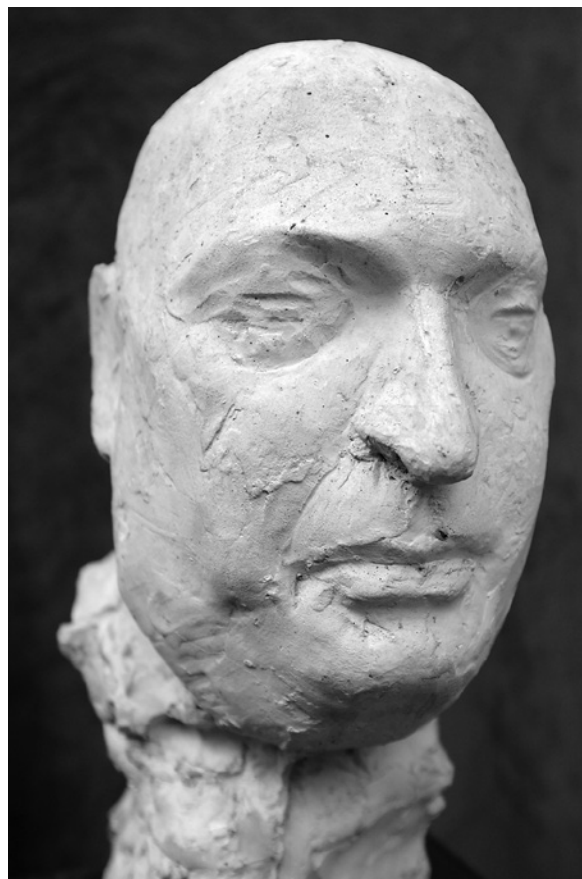

- 5 Davorin Hotko, *Portret supruge*, 1938., sadra, 40 × 30 × 30 cm, privatno vlasništvo (foto: arhiv obitelji Hotko)

Davorin Hotko, *Portrait of the Artist's Wife*, 1938, gypsum, 40 × 30 × 30 cm, private collection (photo: Hotko family archives)

- 6 Davorin Hotko, *Portret nepoznatog muškarca*, oko 1939., sadra, 50 × 40 × 40 cm, privatno vlasništvo (foto: Albert i Bruno Sidrmuc)

Davorin Hotko, *Portrait of an Unknown Man*, c. 1939, gypsum, 50 × 40 × 40 cm, private collection (foto: Albert i Bruno Sidrmuc)

Dok su kod gospode Cvjete Praunsperger-Grospić prisutne sanjarske oči usmjerenog odsutnog pogleda, kod *Portreta supruge* iz 1938. godine (sl. 5) primjećujemo kontinuitet „istosti”, „damski” stav koji i priliči s obzirom na blisku osobu. Njezin pogled nije kontemplativan, nego odiše karakterom stvarne osobe iz umjetnikove svakodnevne. Istaknuta je ženstvenost i ljepota bliska onoj historicističke vizije klasične ljepote. Premda kipar vlada iznimnom vještinom i naizgled je opterećen stilskim frazama „starih škola” uvijenim u vlastiti izraz, iz njegovih kipova izbija uvijek poseban duh, što svaki novi portret čini svojstvenim i autentičnim.

Hotkov portret je atipičan, ali po mnogočemu znakovit te dokazuje da njegovo kiparstvo, osim iznimne psihološke dimenzije, nije tek „opisivačka” djelatnost. Psihološkim varijacijama i osobnoj stilskoj konfiguraciji prethodi ono o čemu govore svi znameniti majstori, poput Albrechta Dürera, a to su „kutije” ili struktura. Gotovo da je htio dokazati modernistima, poput Koste Angelija Radovanića, da razumije njegovu tezu o kipu bez grive i da „obrijanost” skulpture nije nikakav novitet.¹⁵ No struktura, geometrija, svojevrсни sezanim, nešto je što se podrazumijeva, iz čega sve proistječe, pa tako i skulptura. *Portret nepoznatog muškarca* (sl. 6) osnovica je daljnje analize njegovih portreta. Unatoč pojednostavljenju, on ništa ne gubi od psihologije; odiše kontemplativnošću, zamišljenošću koja kiparu nije strana u prikazu ljudskog lika. *Portret nepoznatoga muškarca* svojim se duktusom i vrsnom kiparskom kvalitetom, ali i onom kojom je izražen izniman karakterni portret, može ubrojiti u Hotkova remek-djela s obzirom na vrijeme nastanka oko 1939. godine.

U *Portretu nepoznatog muškarca 2* (sl. 7) jasno se naziru kvalitete prethodnog. Na osnovi dominantnih ploha, koje zamjećujemo na prijašnjem portretu, sada se naziru usitnjeno strukturirani detalji, utkani u anatomska točnost. Portret podsjeća na Giacomettijev rani rad, portret muškarca. Ovaj portret podsjeća na mnoge radove Hotkovih suvremenika. Portret zrači izražajnom psihologizacijom i maskulinizmom. Odnosi volumena i prostora regulirani su čvrstom vertikalom, ravnotežom, obiluju dinamičnošću, što ga u osnovi i vezuje za kiparsku francusku školu tih godina.

U razgovoru s kiparevom unukom Majom Hotko saznajemo da portret mladoga muškarca predstavlja nepoznatog plivačkoga prvaka ili

7 Davorin Hotko, *Portret nepoznatog muškarca 2*, vrijeme nastanka nepoznato, sadra, izgubljeno (foto: arhiv obitelji Hotko)

Davorin Hotko, *Portrait of an Unknown Man 2*, unknown date of creation, gypsum, lost (photo: Hotko family archives)

vaterpolista iz 1939. godine (sl. 8). Na to da je riječ o vaterpolistu, a ne plivaču, upućuje stav, uzdignutost biste nad horizontom bazena; gesta je atipična za plivača, više nalikuje na portret vaterpolista. Donji brid biste sugerira površinu vode bazena, a sportaš se dijagonalno lijevom rukom izdiže nad vodom.

Realistički portret kipareve majke Ane Hotko (sl. 9) izložbe *Pola vijeka hrvatske umjetnosti*, klesan u mramoru, kao da izranja iz komada kamena s titravom, rodinovski tretiranom teksturom površine, s jasnim tragovima dlijeta u procesu klesanja. Izraz lica kao da iskazuje iznenađenje i znatiželju. Jasna je kipareva nakana da uhvati narav lika.

Portretom sinčića (sl. 10) Hotko pokazuje koliko je pomno upijao znanje svoga učitelja, poput Bourdellea u odnosu na Rodina. Bourdelle je nasljeđivao vještinu svog učitelja, no, u jednom trenutku, otvoreno mu se suprotstavlja te ga Rodin ispraća riječima: „Vi me napuštate.” No Bourdelle se povremeno vraća učiteljevoj gesti, „ima ga u rukama”, kako se to zna popularno reći. To potvrđuje i Hotko, koji se gotovo nostalgično vraća svojem učitelju Valdecu, svom kiparskom „djetinjstvu”. Lirskim portretom sinčića, priziva svoja osobna sjećanja, identificira se s njime, u njemu prepoznaje svoje geste i izvlači ono što ga čini istim. To je ona dječja spontanost i psihologija primjerena Hotku, s valdecovskom mekoćom kiparstva devetnaestog stoljeća u funkciji naglašavanja osjećaja koji prenosi na gledatelja, a to je roditeljska ljubav. Kvaliteta materijala dopustila je minucioznost u prikazu detalja lica i fizionomije kakva je vidljiva na gipsanom odljevu, ali u mramoru (sl. 11) je još jače istaknuta stilizacija, mekoća i fluidnost oblika i formi. Mramor također omogućava variranje vanjskih ploha u smislu kontrastiranja

- 8 Davorin Hotko, *Portret „plivačkog” prvaka*, 1939., sadra, izgubljeno (foto: arhiv obitelji Hotko)

Davorin Hotko, *Portrait of a "Swimming" Champion*, 1939, gypsum, lost (photo: Hotko family archives)

- 9 Davorin Hotko, *Portret gospođe A. H.*, mramor, 15,5 × 12 cm, Gliptoteka HAZU, inv. br. D-164-1, FH 263

Davorin Hotko, *Portrait of Mrs A. H.*, marble, 15.5 × 12 cm, Zagreb, Glyptothek of the Croatian Academy of Sciences and Arts, inv. no. D-164-1, FH 263

- 10 Davorin Hotko, *Portret sinčića*, sadra, privatno vlasništvo (foto: arhiv obitelji Hotko)

Davorin Hotko, *Portrait of the Artist's Little Son*, gypsum, private collection (photo: Hotko family archives)

- 11 Davorin Hotko, *Portret sinčića*, kararski mramor, privatno vlasništvo (foto: arhiv obitelji Hotko)

Davorin Hotko, *Portrait of the Artist's Little Son*, Carrara marble, private collection (photo: Hotko family archives)

- 12 Davorin Hotko, *Portret sina*, 1952., sadra, 45 × 35 × 35 cm, privatno vlasništvo (foto: arhiv obitelji Hotko)

Davorin Hotko, *Portrait of the Artist's Son*, 1952, gypsum, 45 × 35 × 35 cm, private collection (photo: Hotko family archives)

- 13 Davorin Hotko, *Portret supruge 2*, 1952., kararski mramor, 60 × 40 × 40 cm, privatno vlasništvo (foto: A. i B. Sidrmuc)

Davorin Hotko, *Portrait of the Artist's Wife 2*, 1952, Carrara marble, 60 × 40 × 40 cm, private collection (photo: A. and B. Sidrmuc)

površinskih tekstura. Potpuno definirana i polirana, glatka glava i lice nalaze se na tek naznačenoj masi poprsja, jasno zadržanoj na grubim, hrpavim udarcima dljetom po površini.

U portretu sina (sl. 12), koji je odrastao u momčića, kao da kipar priča o sebi, o svojem sazrijevanju, putu od Valdecova „djeteta” do odraslog i samosvjesnog dječaka, odmičući se od oca s poštovanjem, za razliku od nadobudnijeg Bourdellea u odnosu na Rodina, premda Bourdelle, kao i sam Hotko poštuje svojega „oca”, kojem s vremena na vrijeme, direktno ili indirektno, odaje počast. Ovdje sin ponosno pozira svojem ocu u atelijeru. Karakterne crte su tu, osjeća se neposredna prisutnost, za razliku od prethodnog portreta, gdje je u pitanju spontana odsutnost čistog stanja svijesti malog djeteta. Lice sluti daljnje zrenje, rasterećeno odrastanje u krugu obitelji. Linije lica su izoštrnije, cjelokupni dojam tipičan i prepoznatljiv za autora, stilski uobičen, što ga povezuje s prije navedenim primjerima.

Autor prikazuje svoju suprugu u drukčijem izdanju, mekšu, više melankoličnu, punu nježnosti, onakvu kakvu je samo on intimno poznaje (sl. 13). Rad je intiman, pjesnički, lirski i mediteranski, u smislu „mediteranizma” Aristidea Maillola. Radi se o introspektivnom prikazu ženske osobe urojnene u svoj unutarnji, smireni, sentimentalni i senzualni svijet. Portret bi se mogao nazvati *Intimno ili unutaranje lice moje supruge*.

U prijašnjem portretu naziru se njezine zemaljske, fizičke i fizionomijske karakteristike, dok su u ovom portretu one suprotne, duhovne, kada žena neizmjerljivo uzvraća nježnošću i ljubavlju u trenucima intime. Mramor je po sastavu plemenitiji u odnosu na kamen jer sadrži mjeru sedimentne i eruptivne stijene, sublimat je i samim time plemenitiji, unatoč svim vrijednostima kamena. Kroz mramor zna mjestimice probijati svjetlost dajući dodatni efekt kože, tena. Plemenit i kristalan u svojoj strukturi, osjetljiv je na neosjetljive udarce, ostavljajući duboko raspršene kristale, što rezultira, u slučaju kipareve neopreznosti, svijetlim mrljama na završnoj površini. Nježnost i suptilnost gotovo porculanskog karaktera, prožete širokim

14 Davorin Hotko, *Majka i dijete*, 1952., kararski mramor, 70 × 50 × 40 cm, privatno vlasništvo (foto: A. i B. Sidrmuc)

Davorin Hotko, *Mother and Child*, 1952, Carrara marble, 70 × 50 × 40 cm, private collection (photo: A. and B. Sidrmuc)

- 15 Davorin Hotko, *Djevojčica i dječak*, vrijeme nastanka nepoznato, sadra, izglubljeno (foto: arhiv obitelji Hotko)

Davorin Hotko, *Girl and Boy*, unknown date of creation, gypsum, lost (photo: Hotko family archives)

plohama i čvrstim stilskim obilježjem, karakteriziraju Hotkov rad. To povezivanje suptilnosti i vizualne mekoće materijala s monumentalnošću i čvrstinom izraza daje životnost radu.

Isti koncept susrećemo i u radu *Majka i dijete* (sl. 14). Vizualni duet osobnosti kao cjeline, majke koja pruža ljubav i sigurnost djetetu, s klasičnim osmijehom na licu i dijete koje priliježe uz majku, koja mu daje osjećaj topline, majčinske ljubavi i sigurnosti. Hotka u ovom slučaju ne zanima kiparska korektnost. Odustaje od deskripcije osim pokojega detalja, čak pomalo rutinirano potencira svoj stil. Bitna je cjelina, kompozicija, dojam i psihološki tretman dvaju portreta kao jednog, duhovna interakcija, neverbalna komunikacija majke i djeteta, stanje koje prenosi na već prepoznatljiv način. Nedovršenost kipa i trag udarca dlijetom, šiljastim ili zupčastim, u funkciji je

ekspresije koja se Hotkovim tretiranjem materije manifestira kao radost, ljubav i ispunjenost. Grubost obrade obično ima ulogu konteksta, no ovdje Hotko takvom tretmanu površine daje drukčiju premisu, a potom i stanje, ali i slutnju.

Hotko je kipar stanja intime, pomalo stidljiv, zazire od tuđih pogleda i svijeta, ali suštinski ne mrzi, nego ljubi i ostavlja u stvari takav trag. To ga čini posebnim. Za njega je skulptura intiman čin. Iz cijeloga njegova opusa zrači tišina, optimizam, sjeta, latentna tuga. Stanja intime variraju i projiciraju se u njegovoj skulpturi. U autorovu pristupu skulpturi odzvanja njegov pristup životu, njegov stav, filozofija čovjeka atelijera, kipara krhke naravi, čovjeka iz sjene.

Reljef *Djevojčica i dječak* prikazuje dvije mlade osobe u lijepom ozračju (sl. 15). Tretman je narativan, bez lažne idealizacije i bez primjesa vulgarnosti. Rudolf Valdec izradio je lijep reljef s dvije nasmijane dječje glave, Hotkova „sineka”, kako je sam zabilježio, koji se smješka u društvu neodoljivo lijepe, nasmijane djevojčice. Čini se da je i Hotko želio učiniti isto, pa je uz veselu lijepu djevojčicu izradio glavu nasmiješenoga dječaka koji bi mogao biti jedan od dvojice Valdecovih posinaka, Ivica ili Eugen (Geno). Koliko je neafirmiranost nedostatak u Hotkovu slučaju, toliko je i prednost u odnosu na afirmirane umjetnike tog vremena. Budući da se o Hotku malo zna, preostaje mogućnost da ga kao čovjeka rekonstruiramo na temelju njegovih djela, bez suvišnih činjenica. Radovi su neopterećeni prošlošću. Hotko je doživio kiparsku zlu kob u pogledu karijere, no on je tako i htio, biti u sjeni, na margini, nenametljiv i profinjen, pa je ostao neprimjetan za izvanjsku stvarnost koja traži senzaciju. Ovdje se još jedanput potvrđuje njegov intimizam, krhkost, osjetljivost, stanje čistog duha.

Zanimljivost i intrigantnost u Hotkovu opusu čine tri neobična djela po svojem ikonografskom, duhovnom, simboličkom, pa i transcendentnom značenju. To su dva reljefa, *Dječak s rogom* i *Dječak s kozličem* i slobodna brončana kompozicija *Dječaci (putti) u igri s kozličem*. *Dječak s rogom* (sl. 16) predstavlja mitološku temu obilja.

Drugi reljef prikazuje *Dječaka s kozličem* (sl. 17). Istih je dimenzija i stila kao i prethodni. U prvi mah pomislili bismo da je riječ o prikazu horoskopskog znaka jarca i da kipar ilustrira karakteristike jarca jer je dječak rođen u tom znaku mirno, tiho i ozbiljno dijete. Njegov sin Davorin rođen je u tome znaku.

- 16 Davorin Hotko, *Dječak s rogom*, reljef, sadra, 59,5 × 37 cm, Gliptoteka HAZU, G-MZP-992 (foto: CCN-images, S. Đukić)

Davorin Hotko, *Boy with a Horn*, relief, gypsum, 59.5 × 37 cm, Zagreb, Glyptothèque of the Croatian Academy of Sciences and Arts, G-MZP-992 (photo: CCN-images, S. Đukić)

- 17 Davorin Hotko, *Dječak s kozličem*, reljef, sadra, 59,5 × 37 cm, Gliptoteka HAZU, G-MZP-993 (foto: CCN-images, S. Đukić)

Davorin Hotko, *Boy with a Buckling*, relief, gypsum, 59.5 × 37 cm, Zagreb, Glyptothèque of the Croatian Academy of Sciences and Arts, G-MZP-993 (photo: CCN-images, S. Đukić)

- 18 Davorin Hotko, *Dječaci u igri s kozličem*, 1923., bronca, 60 × 25 × 30 cm, privatno vlasništvo (foto: A. i B. Sidrmuc)

Davorin Hotko, *Boys Playing with a Buckling*, 1923, bronze, 60 × 25 × 30 cm, private collection (photo: A. and B. Sidrmuc)

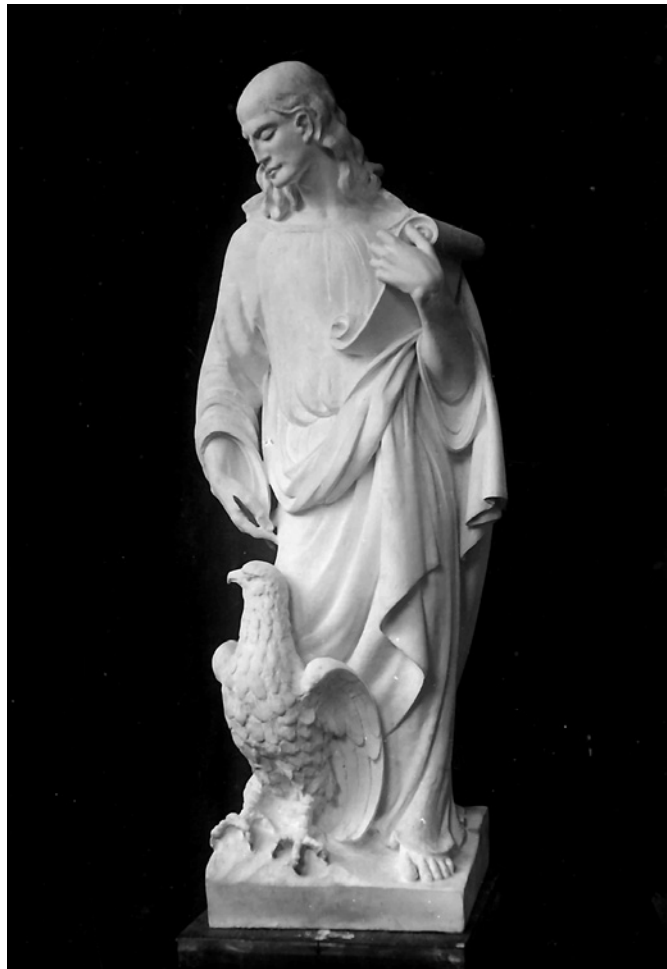

Slobodna trodimenzionalna skulptura u prostoru *Dječaci u igri s kozličem* (sl. 18) iz 1923. godine prikazuje četiri dječaka u igri kozličem. Osim vr-sne modelacije komplicirano isprepletenih dječjih tijela oko kozlića u strukturi kompozicije, pitanje je što je umjetniku ona značila da interpretira takvu temu. To je tema koju su u umjetnosti kasne renesanse i baroka, pogotovo kasnoga 17. i 18. stoljeća izvodili neki, posebno francuski kipari poput Claudea Michela Clodiona (1738. – 1814.), koji je u niskom reljefu izradio nekoliko prizora nazvanih *Bakanalije s puttima, djecom satira s kozličem* za Hôtel de Condé u Parizu (1781./1782.), a drugu verziju u terakoti 1785. godine.¹⁶

Slobodne forme

Kao svojevrsnu studiju plošnih jukstaponiranih oblika Hotko stvara reljef *Brodica* (sl. 19). Na stiliziranim oblicima morske namreškane površine i smještena u okvir nepravilne, asimetrične krivulje nalazi se brodica. Ovdje se kipar bavio odnosom dvodimenzionalnih oblika u prostoru, s težnjom ustrojavanja strukture. Raspored jedara ima jasan prostorni ritam u očitj geometrizaciji trokuta-stih jedara. Kompozicija je životna, dinamična i redukcijom opisnih mimetičkih detalja svedena na stiliziranu formu.

Hotko izrađuje kip svetoga Ivana evanđelista (sl. 20). Često kao materijal rabi mramor da bi prikazao blagost i nježnost svojih likova. No u ovom slučaju služi se finijom doradom sadre, napinjući i polirajući, težeći perfekciji koju je znao postići na mramoru, da bi eventualnim odljevom u bronci postigao sličan efekt. Sadra je savršeno napeta i gotovo prozračna kao mramor. Nježnost i suptilnost Hotkove ruke čini kip uvjerljivim, primjereno čudnovatom životu sveca. Promatrajući ga, stječemo doživljaj svih Ivanovih duhovnih atributa, a to su nježnost, mladost, finoća, intelekt, duhovnost,

- 19 Davorin Hotko, *Brodica*, vrijeme nastanka nepoznato, sadra, izgubljeno (foto: arhiv obitelji Hotko)

Davorin Hotko, *Boat*, unknown date of creation, gypsum, lost (photo: Hotko family archives)

- 20 Davorin Hotko, *Sveti Ivan evanđelist*, vrijeme nastanka nepoznato, sadra, izgubljeno (foto: arhiv obitelji Hotko)

Davorin Hotko, *St John the Evangelist*, unknown date of creation, gypsum, lost (photo: Hotko family archives)

pjesništvo i proroštvo. Arhivski podaci u Arhivu za likovne umjetnosti HAZU bilježe da danas izglubljena figura sv. Ivana evanđelista potječe iz 1939. godine, izrađena je od sadre, nepoznatih dimenzija. Slobodnostojeća figura sv. Ivana evanđelista klasične je impostacije. Nema podataka je li bila rađena po narudžbi.

Spomenici

Hotko je izradio nekoliko verzija nikada izvedenog spomenika palim borcima za Široku kulu (kotar Gospić) 1951. godine. Sve verzije su od sadre. Na prvoj je verziji cjelina mjesta u skici s položajem spomenika. Borac stoji na visokom postamentu, u blagom je iskoraku, a u desnoj ruci drži pušku (sl. 21). U drugoj verziji borac je također na visokom postamentu te lijevom podignutom pesnicom bodri suborce i vodi ih u boj (sl. 22). Glavu je okrenuo unazad prema imaginarnim suborcima, u snažnom je iskoraku lijevom nogom prema naprijed, spremnom za trk, a u spuštеноj desnoj ruci drži pušku. Detalj ratnikove glave (sl. 22a) pokazuje ekspresivnost u modelaciji, izražen patos na licu i grč na ustima, asketsko mršavo lice s izrazom nepokolebljivosti, spremnosti na juriš do pobjede te hrabrost s primjesom straha. Treća verzija spomenika za Široku kulu prikazuje pogođenog ratnika na postamentu na stubištu koji drži stijeg (sl. 23).

Zaključak

Akademski kipar Davorin Martin Hotko bio je solidan kipar, kvalitetan u klesanju u kamenu i posebno u mramoru. Bio je vrstan portretist kao i njegov profesor Rudolf Valdec, realist, koji je vjerno prenosio izgled portretirane osobe u materijal. Umio je licu portretirane osobe dati snažan osobni psihološki pečat. Dobro je rješavao strukturu kompozicije i u reljefima, što posebno dolazi do izražaja u reljefu *Dječaci u igri s kozličem*. Opus mu nije velik, što možemo pripisati dvjema činjenicama. Nepoznati broj skulptura nepovratno mu je uništen urušavanjem nadstrešnice u Gliptoteci 1986. godine. Drugi je razlog taj što je bio skroman i samozatajan umjetnik. Doživio je teške traume za vrijeme Prvog svjetskog rata. Po povratku većinu je vremena radio kao asistent svojeg bivšeg profesora Rudolfa Valdeca na realizaciji njegovih projekata. Zbog svih tih angažmana manje je radio na svojim djelima, no ono što je stvorio visoke je kvalitete. U portretima je izvanredan kao i u reljefima. To također možemo pripisati solidnom

- 21 Davorin Hotko, *Spomenik palim borcima za Široku kulu, kotar Gospić*, 1951., sadra, 6,4 × 16,6 cm, Gliptoteka HAZU, FH 289, Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, fototeka F 102-14

Davorin Hotko, *Široka Kula Fallen Warriors Memorial, Gospić County*, 1951, gypsum, 6.4 × 16.6 cm, Zagreb, Glyptothèque of the Croatian Academy of Sciences and Arts, FH 289, Fine Arts Archives of the Croatian Academy of Sciences and Arts, photo library F 102-14

- 22 Davorin Hotko, *Spomenik palim borcima za Široku kulu, kotar Gospić*, 1951., sadra, uništeno, 16 × 9,7 cm, Gliptoteka HAZU, D-164-4, FH 283, Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, fototeka F 102-14

Davorin Hotko, *Široka Kula Fallen Warriors Memorial, Gospić County*, 1951, gypsum, destroyed, 16 × 9.7 cm, Zagreb, Glyptotheque of the Croatian Academy of Sciences and Arts, D-164-4, FH 283, Fine Arts Archives of the Croatian Academy of Sciences and Arts, photo library F 102-14

- 22a Davorin Hotko, *Spomenik palim borcima za Široku kulu, kotar Gospić*, 1951., detalj, 22,9 × 17 cm, sadra, uništeno, Gliptoteka HAZU, FH 289

Davorin Hotko, *Široka Kula Fallen Warriors Memorial, Gospić County*, 1951, detail, 22.9 × 17 cm, gypsum, destroyed, Zagreb, Glyptotheque of the Croatian Academy of Sciences and Arts, FH 289

- 23 Davorin Hotko, *Spomenik palim borcima za Široku kulu, kotar Gospić*, 1951., treća verzija, sadra, uništeno, Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, fototeka F 102-15

Davorin Hotko, *Široka Kula Fallen Warriors Memorial, Gospić County*, 1951, third version, gypsum, destroyed, Fine Arts Archives of the Croatian Academy of Sciences and Arts, photo library F 102-15

obrazovanju i doktrini profesora Valdeca. U korpusu hrvatske moderne skulpture ne ide uz bok najvećima poput Frangeš-Mihanovića, Valdeca, Meštrovića, Radauša, Michielija, poslije rata Džamonje, Bakića, Augustinčića i drugih, ali tiho supostoji i opstoji kao dobar kipar i umjetnik. Zadovoljan je bio činjenicom što je uopće živ, nakon svega što je u Prvom svjetskom ratu proživio i preživio, ostao krhkoga zdravlja i dao cijeloga sebe u pedagoškom radu u Obrtnoj školi, kasnijoj Školi primijenjene umjetnosti, obrazujući i odgajajući učenike na kiparskom odsjeku. Možda mu opus nije velik, ali u onome što je stvorio, dometi su respektabilni i svakako zaslužuju biti adekvatno vrednovani i uključeni u hrvatsku povijest skulpture 20. stoljeća.

Sudjelovanje na izložbama

1. *Hrvatski umjetnici za obitelji nastradalih ratnika*, Zagreb, studeni 1914. – studeni 1915.
2. Izložba *Lada*, Zagreb, 1920.
3. Izložba *Lada*, Osijek, 1921.
4. Peta jugoslavenska umjetnička izložba, Beograd, lipanj – srpanj 1922.
5. Prva internacionalna umjetnička izložba, Rijeka, kolovoz – studeni 1925.
6. *Pola vijeka hrvatske umjetnosti*, Zagreb, prosinac 1938. – siječanj 1939.
7. Prva izložba hrvatskih umjetnika u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, Zagreb, studeni 1941.
8. Druga izložba hrvatskih umjetnika u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, Zagreb, studeni – prosinac 1942.
9. I. izložba ULUH-a, Zagreb, prosinac 1946.
10. III. izložba ULUH-a, Zagreb, prosinac 1947. – siječanj 1948.
11. Iz zbirke Bauer III., veljača – ožujak 1965.
12. Kiparsko stvaralaštvo Proljetnog salona i *Lade*, Zagreb, listopad – studeni 1980.
13. Iz zbirke Bauer, Zagreb, MGC, veljača – travanj 1989.
14. Izložba slika i skulptura prvoupisanih studenata ALU u Zagrebu, Zagreb, Galerija „Ulrich”, studeni 2007.
15. 1907. – *Od zanosna do identiteta*, Zagreb, Umjetnički paviljon, travanj 2008.
16. Zbirka medalja i plaketa inž. Dragutina Mandla, Zagreb, Moderna galerija, travanj – svibanj 2009.
17. Kiparstvo Hrvatske XIX. i XX. stoljeće u Gliptoteci, Zagreb, 2010.

BILJEŠKE

1. Antonija Tkalčić Koščević, *Sjećanja na prve generacije Umjetničke akademije u Zagrebu* (Zagreb: Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, 2007.), 25–36.
2. Tonko Maroević, „Kiparstvo 19. i 20. stoljeća,” u *Tisuću godina hrvatskog kiparstva*, katalog izložbe održane 1991. godine u Muzejsko galerijskom centru (Zagreb: Muzejsko galerijski centar – Klovičevi dvori, 1997.), 309.
3. Prezime briselskog profesora Rousseaua krivo čita kao Rausen.
4. Grgo Gamulin, *Hrvatsko kiparstvo XIX. i XX. stoljeća* (Zagreb: Naprijed, 1999.), 209, 234.
5. *Enciklopedija hrvatske umjetnosti*, sv. 1, A–N (Zagreb: Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”, 1995.), 340–341.
6. *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 5, Gn–H (Zagreb: Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”, 2002.), 684.
7. *Zagrebački dnevnik*, 1. veljače 1922.
8. Martina Pavković, „Arhitekt Vjekoslav Bastl” (doktorska disertacija, Sveučilište u Zadru, 2017.), 170.
9. Enes Quien, *Kipar Rudolf Valdec, život i djelo (1872. – 1929.)* (Zagreb: Akademija likovnih umjetnosti, 2015.), 276. Nema podataka o tome tko je što izveo od skulpturalne dekoracije na kući Kohn–Hass od Valdecovih studenata.
10. U Ostavštini Valdec u Arhivu za likovne umjetnosti HAZU (kutija V., fascikl 2) čuva se ugovor broj 25. 888 kr. Zemaškog erara, koji je sastavljen 27. listopada, a odobren 2. prosinca 1911. godine; vidjeti: Quien, Valdec, 262.
11. Četiri fascikla s reprodukcijama D–164/1 D–164/2 D–164/4 D–164/5 i fascikl s člancima D–164/3. Kopija jednog od njih nalazi se u Arhivu za likovne umjetnosti HAZU. U Arhivu za likovne umjetnosti HAZU nalaze se crno–bije fotografije njegovih radova: *Skica za nadgrobni spomenik*, 1927., sadra (dimenzije nepoznate, nije izvedeno); *Majka i dijete u niši*, 1934., sadra (dimenzije nepoznate, nestalo?); *Četiri dječaka navlače jarca*, 1939., izvedeno u pečenoj zemlji (dimenzije nepoznate, nestalo?). U drugom fasciklu (*Portreti*) nalaze se: *Portret dječaka* izrađen u kararskom mramoru, 1924., 16,6 × 10 cm, Gliptoteka, D–164/2; *Portret Domac* (sin), sadra, 1925., 22,9 × 17 cm, Gliptoteka, D–164/2; *Plivač*, sadra, 1939., 21,3 × 17 cm, Gliptoteka D–164/2, FH 272; *Portret – studija muškarca*, sadra, 8,5 × 5 cm, Gliptoteka FH 273; *Djevojčica i dječak*, dječji portreti, sadra, 1939., 18,9 × 17 cm, Gliptoteka, D–164/2, FH 275. Treći fascikl sadrži fotografije ženskih portreta: *Portret gospođe Domac*, sadra, 1925., 23 × 17 cm, Gliptoteka, D–164/1, FH 265; *Glava djevojčice*, sadra, 1938., visina 33 cm, 13,9 × 9,5 cm, Gliptoteka, D–164/5, FH 268; *Glava djevojčice*, druga verzija identičnog portreta, s izložbe 1941., 17,3 × 12,3 cm, Gliptoteka, D–164/5, FH 271; *Portret gospođe C. P.*, sadra, 1939., 12,4 × 12,1 cm, Gliptoteka, D–164/1, FH 266. U četvrtom fasciklu nalaze se podaci o spomenicima.
12. Ivan Stožir, hrvatski meteorolog slovenskoga podrijetla (1822. – 1908.) jedan je od pionira hrvatske meteorologije koji je usustavio motrenje vremena u Zagrebu. Na meteorološkom opservatoriju na Griču u Zagrebu, gdje je bio ravnatelj punih 30 godina, obavljao je sustavna meteorološka mjerenja, koja su svakodnevno bila dojavljivana Središnjemu meteorološkom uredu u Beču. Godine 1888. osnovao je meteorološku postaju na vrhu Medvednice, utemeljio službu točnoga vremena i organizirao bilježenje i proučavanje potresa u Hrvatskoj. Prvi je uveo redovna mjerenja ozona u Zagrebu (1889.), a osnovao je i meteorološke postaje u Petrinji i Glini. Zaslužan je za postavljanje Meteorološkog stupa na zagrebačkom Zrinjcu te utemeljenje službe točnog vremena – pucanj Gričkog topa svakoga dana u 12 sati. Kada je krajem 1891. Stožir umirovljen, na mjesto upravitelja Opservatorija postavljen je Andrija Mohorovičić. Stožir je živio u kući na Pantovčaku 88.

- 13 Za navedene podatke zahvaljujem Maji Hotko, kiparevoj unuci koja s obitelji živi u kući djeda kipara u Bosanskoj ulici. U kući čuva djedove skulpture koje mi je dala na uvid i nekoliko fotografija djeda, a njezini suprug i sin bili su toliko ljubazni da mi skulpture fotografiraju za potrebe ovoga rada. Djeda se ne sjeća, bile su joj tri godine kada je poginuo u prometnoj nesreći.
- 14 *Prva izložba hrvatskih umjetnika u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj: Umjetnički paviljon, 9-30 XI 1941*, katalog izložbe, ur. Ivo Šrepel (Zagreb: Umjetnički paviljon, 1941.)
- 15 Kosta Angeli Radovani, *Kip bez grive. Teze, portreti, karamboli* (Zagreb, Nakladni zavod Matice hrvatske, 1985.)
- 16 James Parker, „Clodion’s Bas-reliefs from the Hôtel de Condé,” *The Metropolitan Museum of Art Bulletin* (veljača 1967.), 230-241.

REFERENCES

- Angeli Radovani, Kosta. *Kip bez grive. Teze, portreti, karamboli*. Zagreb, Nakladni zavod Matice hrvatske, 1985.
- Enciklopedija hrvatske umjetnosti*, vol. 1, A–N. Zagreb: Leksikografski zavod “Miroslav Krleža”, 1995.
- Hrvatski biografski leksikon*, vol. 5, Gn–H. Zagreb: Leksikografski zavod “Miroslav Krleža”, 2002.
- Gamulin, Grgo. *Hrvatsko kiparstvo XIX. i XX. stoljeća*. Zagreb: Naprijed, 1999.
- Maroević, Tonko. “Kiparstvo 19. i 20. stoljeća.” In *Tisuću godina hrvatskog kiparstva*, exhibition catalogue. Zagreb: Muzejsko galerijski centar – Klovičevi dvori, 1997.
- Parker, James. “Clodion’s Bas-reliefs from the Hôtel de Condé.” *The Metropolitan Museum of Art Bulletin* (February 1967), 230-241.
- Pavković, Martina. “Arhitekt Vjekoslav Bastl.” PhD diss., University of Zadar, 2017. <https://dr.nsk.hr/islandora/object/unizd%3A1838>
- Prva izložba hrvatskih umjetnika u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj: Umjetnički paviljon, 9-30 XI 1941*. Exhibition catalogue edited by Ivo Šrepel. Zagreb: Umjetnički paviljon, 1941.
- Quien, Enes. *Kipar Rudolf Valdec, život i djelo (1872. – 1929.)*. Zagreb: Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 2015.
- Tkalčić Košćević, Antonija. *Sjećanja na prve generacije Umjetničke akademije u Zagrebu*. Zagreb: Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, 2007.
- Zagrebački dnevnik*, February 1, 1922.

ARCHIVAL SOURCES

- Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, Zagreb, fascikli Davorin Hotko
- Arhiv Akademije likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, personalni dosjei
- Arhiv Glijptoteke HAZU
- Arhiv obitelji Hotko

SUMMARY

Davorin Hotko – a Contribution to the Sculptural Oeuvre

Academic sculptor Davorin Martin Hotko was a good sculptor, skilled in carving in stone and especially in marble. He was a great portrait sculptor, as was his professor Rudolf Valdec, himself a Realist, who faithfully conveyed the appearance of the person portrayed, providing it with individual psychological features. His composition structuring was notable in reliefs as well, which is especially evident in the relief *Boys Playing with a Buckling*. His small oeuvre can be explained by two facts: first, an undetermined number of his sculptures were irretrievably destroyed by the 1986 collapse of an awning in the Glyptothèque, and second, he was a humble and self-denying artist. He experienced severe trauma during the First World War, after which he worked mostly as an assistant to his former professor Rudolf Valdec, helping him with his own projects. All those activities were the reason that he spent less time creating his own art, but what he did create was of high quality. He was as remarkable in producing portraits as he was in carving reliefs, which can also be ascribed to his good education and to teachings of professor Valdec. Although he cannot be compared to the greatest exponents of Croatian modern sculpture such as Frangeš-Mihanović, Valdec, Meštrović, Radauš, Michieli and post-war sculptors Džamonja, Bakić, Augustinčić and others, he remains present as a good sculptor and artist. He was satisfied with the mere fact that he was alive after all he had gone through and survived during the First World War; he remained fragile in health and dedicated himself to pedagogical work at the School of Crafts, later School of Applied Arts, educating students at the sculpture department. His oeuvre may not be large, but his creations show respectable quality and certainly deserve to be adequately assessed and included in the history of Croatian 20th-century sculpture.

Dr. sc. ENES QUIEN na Akademiji likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu predaje kolegije Uvod u likovnu umjetnost i Suvremena i recentna umjetnost. Doktorirao je 2012. na Sveučilištu u Zadru s temom *Kipar Rudolf Valdec: život i djelo (1872. – 1929.)*. Autor je monografije o Rudolfu Valdecu. Područje interesa mu je hrvatska umjetnost 20. stoljeća i suvremena umjetnost.

ENES QUIEN, PhD, teaches Introduction to Visual Arts and Contemporary and Recent Art at the Academy of Fine Arts, University of Zagreb. He obtained his PhD at the University of Zadar in 2012 with the thesis entitled *Sculptor Rudolf Valdec: Life and Work (1872 – 1929)* and has authored a monograph on Rudolf Valdec. His research interests are focused on Croatian art of the 20th century and contemporary art.